

POSTANOWIENIE

Dnia 28 maja 2015 r.

Sąd Najwyższy - Sąd Dyscyplinarny w składzie:

SSN Waldemar Płóciennik (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Kazimierz Klugiewicz

SSN Bogumiła Ustjanicz

Protokolant : Katarzyna Wojnicka

w sprawie sędziego Sądu Okręgowego w Sądzie Rejonowym **J. L.**

po rozpoznaniu na posiedzeniu bez udziału stron

w dniu 28 maja 2015 r.,

zażaleń sędziego J. L. i prokuratora Prokuratury Rejonowej

na zarządzenie Prezesa Sądu Apelacyjnego – Sądu Dyscyplinarnego w [...]

z dnia 3 marca 2015 r., w przedmiocie odmowy przyjęcia zażaleń na uchwałę Sądu Apelacyjnego – Sądu Dyscyplinarnego w [...] z dnia 28 stycznia 2015 r.

p o s t a n o w i ł

uchylić zaskarżone zarządzenie i sprawę w zakresie oceny dopuszczalności zażaleń na uchwałę Sądu Apelacyjnego – Sądu Dyscyplinarnego z dnia 28 stycznia 2015 r. przekazać do ponownego rozważenia Prezesowi Sądu Apelacyjnego – Sądu Dyscyplinarnego.

UZASADNIENIE

Prokurator Prokuratury Rejonowej wystąpił do Sądu Apelacyjnego – Sądu Dyscyplinarnego o podjęcie uchwały w przedmiocie zezwolenia na pociągnięcie sędziego Sądu Okręgowego w Sądzie Rejonowym w [...] – **J. L.** do odpowiedzialności karnej za czyn z art. 18 § 1 k.k. w zw. z art. 270 § 1 w zb. z art. 276 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k.

Uchwałą z dnia 7 października 2013 r., Sąd Apelacyjny – Sąd Dyscyplinarny zezwolił na pociągnięcie sędziego J. L. do odpowiedzialności karnej w zakresie czynów opisanych we wniosku prokuratora. Uchwałą z dnia 10 października 2013 r., podjętą w tej samej sprawie, Sąd Dyscyplinarny zawiesił sędzię w czynnościach służbowych i obniżył jej wynagrodzenie na czas trwania zawieszenia o 25 %. Po rozpoznaniu zażaleń sędziego, jej obrońcy i Zastępcy Rzecznika Dyscyplinarnego przy Sądzie Okręgowym w [...], Sąd Najwyższy – Sąd Dyscyplinarny uchwałami z dnia 15 stycznia 2014 r., sygn. akt SNO 36/13, uchylił obie uchwały, przy czym w odniesieniu do uchwały o zezwoleniu na pociągnięcie sędziego do odpowiedzialności karnej, przekazał sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu – Sądowi Dyscyplinarnemu. Sąd ten, po ponownym rozpoznaniu sprawy, uchwałą z dnia 27 maja 2014 r., zezwolił na pociągnięcie sędziego do odpowiedzialności karnej za czyn z art. 18 § 1 k.k. w zw. z art. 270 § 1 k.k. w zb. z art. 276 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k., a nadto zawiesił sędziego w czynnościach służbowych i obniżył jej wynagrodzenie na czas trwania zawieszenia o 25 %. Sąd Najwyższy – Sąd Dyscyplinarny, po rozpoznaniu w sprawie SNO 43/14 zażalenia sędziego J. L., uchylił zaskarżoną uchwałę i sprawę przekazał Sądowi Apelacyjnemu – Sądowi Dyscyplinarnemu do ponownego rozpoznania.

W dniu 28 stycznia 2015 r. odbyło się posiedzenie Sądu Apelacyjnego – Sądu Dyscyplinarnego w [...] w przedmiocie wniosku prokuratora o wyrażenie zgody na pociągnięcie sędziego do odpowiedzialności karnej. W toku posiedzenia, na które stawiła się sędzia i prokurator, Sąd rozstrzygał wnioski dotyczące wyłączenia prokuratora, o uznanie Sądu za niewłaściwy miejscowo do rozpoznania sprawy oraz wnioski dowodowe, wysłuchał stron, ujawnił w całości materiał dowodowy zgromadzony w sprawie, po czym przewodniczący „zamknął postępowanie” i udzielił głosu prokuratorowi i sędziemu. Po naradzie Sąd Dyscyplinarny ogłosił uchwałę z dnia 28 stycznia 2015 r., w której uchwalił „zwrócić wniosek Prokuratorowi Rejonowemu [...] celem uzupełnienia postępowania przygotowawczego”. W protokole posiedzenia odnotowano, że przewodniczący poinformował, że uchwała jest nieprawomocna – przysługuje od niej zażalenie do Sądu Dyscyplinarnego w terminie 7 dni od daty jej doręczenia. Po sporządzeniu uzasadnienia uchwały, zostało ono wraz kopią uchwały doręczone stronom, przy

czym w piśmie przewodnim z dnia 17 lutego 2015 r., podpisanym przez wiceprezesa Sądu Apelacyjnego zastrzeżono, że uchwała jest prawomocna (k – 768 – 772). Uchwała ta zaskarżona została zażaleniami Prokuratora Rejonowego [...] z dnia 25 lutego 2015 r. i sędziego J. L. z dnia 26 lutego 2015 r. (k – 791).

Zarządzeniem z dnia 3 marca 2015 r. Prezes Sądu Apelacyjnego – Sądu Dyscyplinarnego na podstawie art. 429 § 1 k.p.k. w związku z art. 128 u.s.p. odmówił przyjęcia opisanych wyżej zażaleń, jako niedopuszczalnych z mocy ustawy. W uzasadnieniu zarządzenia wskazano, że zaskarżona uchwała podjęta została w trybie art. 397 § 1 k.p.k. Zgodnie z art. 459 § 1 k.p.k. zażalenie przysługuje na postanowienie sądu zamykające drogę do wydania wyroku oraz co do środka zabezpieczającego z zastrzeżeniem wyjątków określonych w ustawie. Postanowienie „w przedmiocie uzupełnienia postępowania przygotowawczego nie należy więc do kręgu orzeczeń określonych w powołanym unormowaniu kodeksu postępowania karnego, a ustawodawca nie wskazał tego rodzaju rozstrzygnięcia procesowego jako wyjątku, o którym mowa w art. 459 § 1 i 2 k.p.k. in fine”.

Opisane zarządzenie zaskarżone zostało zażaleniami Prokuratora Rejonowego i sędziego J. L.

Prokurator zaskarżył zarządzenie w całości i zarzucił na podstawie art. 438 pkt 2 k.p.k. w zw. z art. 128 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych (tekst jednolity Dz. U. 2013, poz. 427 ze zm.) obrazę przepisu postępowania, mogącą mieć wpływ na treść orzeczenia, tj. art. 429 § 1 k.p.k. w zw. z art. 128 u.s.p., polegającą na przyjęciu, iż zażalenie na uchwałę Sądu Apelacyjnego – Sądu Dyscyplinarnego z dnia 28 stycznia 2015 r. w przedmiocie zwrotu wniosku Prokuratorowi Rejonowemu celem uzupełnienia postępowania przygotowawczego jest niedopuszczalne z mocy ustawy, podczas gdy prawidłowa ocena treści i okoliczności wydania wskazanej uchwały, daje podstawy do przyjęcia, iż faktycznie została ona podjęta w trybie pozwalającym na jej zaskarżenie. W następstwie tego zarzutu skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego zarządzenia i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu – Sądowi Dyscyplinarnemu do ponownego rozpoznania.

Sędzia J. L. zaskarżyła zarządzenie w całości i zarzuciła na podstawie art. 131 § 4 u.s.p. oraz art. 425, 427 oraz 437 § 2 k.p.k. w zw. z art. 128 u.s.p., a także

na podstawie art. 429 § 2 k.p.k. w zw. z art. 128 u.s.p. obrazę przepisów postępowania, „która miała wpływ na treść orzeczenia:”

- a. art. 345 § 3 k.p.k. poprzez jego błędne niezastosowanie i w konsekwencji przyjęcie, iż na uchwałę o zwróceniu wniosku Prokuratorowi Rejonowemu celem uzupełnienia postępowania przygotowawczego zażalenie nie przysługuje;
- b. art. 397 § 1 k.p.k. poprzez błędne przyjęcie, iż Sąd Apelacyjny – Sąd Dyscyplinarny, jako podstawę prawną uchwały z dnia 28 stycznia 2015 r. przyjął przepis art. 397 § 1 k.p.k., na którą nie przysługuje zażalenie, podczas gdy podstawą rozstrzygnięcia był przepis art. 345 k.p.k., na które zgodnie z art. 345 § 3 k.p.k. przysługuje zażalenie, co skutkowało niesłuszną odmową przyjęcia zażalenia.

Odwołując się do tak sformułowanych zarzutów sędzia wniosła o uchylenie zaskarżonego zarządzenia w zakresie odmowy przyjęcia zażalenia i nadanie mu biegu.

Sąd Najwyższy – Sąd Dyscyplinarny zważył, co następuje.

Zażalenia zasługują na uwzględnienie, choć zawarte w nich wnioski o przekazanie sprawy Sądowi Dyscyplinarnemu do ponownego rozpoznania, czy o przyjęcie zażalenia i nadanie mu biegu są co najmniej przedwcześnie.

Podstawą do wydania zaskarżonego zarządzenia było przyjęcie przez Prezesa Sądu Apelacyjnego – Sądu Dyscyplinarnego, iż uchwała o zwrocie prokuratorowi wniosku o wyrażenie zgody na pociągnięcie sędziego do odpowiedzialności karnej w celu uzupełnienia postępowania przygotowawczego zapadła w oparciu o przepis art. 397 § 1 k.p.k., który w swej treści nie przewiduje możliwości zaskarżenia orzeczenia wydanego na jego podstawie, a jednocześnie uchwała ta nie zamyka drogi do wydania wyroku, jak wymaga tego art. 459 § 1 k.p.k. Rzecz jednak w tym, że zawarte w zaskarżonym zarządzeniu stanowisko nie zostało w istocie należycie uzasadnione, czego wymagała sama uchwała, w szczególności wobec zestawienia jej treści dyspozytywnej z motywacyjną i prawną oraz zważywszy na skomplikowane zagadnienie zakresu stosowania prawa karnego procesowego w postępowaniu immunitetowym.

Postępowanie w przedmiocie wniosku o wyrażenie zgody na pociągnięcie sędziego do odpowiedzialności karnej uregulowane zostało w art. 80 ustawy z dnia 27 lipca – Prawo o ustroju sądów powszechnych (tekst jednolity Dz. U. 2013, poz. 427 ze zm. – dalej u.s.p.). Niezwykła zwięzłość zawartych w tym artykule przepisów oraz trudności w ich praktycznym stosowaniu na styku prawa karnego oraz przepisów u.s.p., regulujących odpowiedzialność karną sędziów, uzasadniły sformułowanie poglądu, że w postępowaniu toczącym się przed sądem dyscyplinarnym w przedmiocie wyrażenia zgody na pociągnięcie sędziego do odpowiedzialności karnej lub jego tymczasowe aresztowanie odpowiednie zastosowanie mają przepisy o postępowaniu dyscyplinarnym, zawarte w u.s.p., zaś w zakresie nimi nieuregulowanym, koniecznym dla zachowania funkcjonalności i standardów rzetelnego procesu, przepisy kodeksu postępowania karnego (por. uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 27 maja 2009 r., I KZP 5/09, OSNKW 2009, z. 7, poz. 51). Ponadto, należy przypomnieć, że zezwolenie na pociągnięcie sędziego do odpowiedzialności karnej powinno być udzielane z rozwagą, po zbadaniu wszystkich okoliczności i po dokonaniu wnikliwej oceny, czy przedstawione materiały uzasadniają podejrzenie popełnienia przez sędziego przestępstwa. Chodzi o podejrzenie w pełni uzasadnione, nie nasuwające żadnych istotnych wątpliwości lub zastrzeżeń, zarówno co do popełnienia samego czynu, jak i występowania innych znamion objętych przez ustawę ramami zasad odpowiedzialności karnej. Co istotne, rzeczą oskarżyciela, a nie sądu jest formułowanie oraz wykazywanie przesłanek uzasadniających zezwolenie na pociągnięcie sędziego do odpowiedzialności karnej, toteż oskarżyciela – a nie sąd dyscyplinarny – obciąża powinność gromadzenia i prowadzenia wszystkich niezbędnych w sprawie dowodów, uzasadniających w pełni podejrzenie popełnienia przez sędziego przestępstwa (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 12 czerwca 2003 r., SNO 29/03, LEX nr 470220).

Poczynienie powyższych uwag było konieczne dla zobrazowania możliwości różnorakiego odczytania treści przeprowadzonej przez Sąd Dyscyplinarny czynności procesowej, a tym samym prawnego charakteru podjętej przez niego uchwały, co mogło rzutować na treść zarządzenia Prezesa Sądu Dyscyplinarnego.

Przepisy postępowania immunitetowego oraz postępowania dyscyplinarnego nie przewidują wprost możliwości zwrotu sprawy oskarżycielowi w celu uzupełnienia postępowania przygotowawczego, bądź w celu poszukiwania dowodów. Ewentualne stosowanie tych instytucji w postępowaniu immunitetowym jest możliwe jedynie w drodze odpowiedniego zastosowania określonych przepisów w oparciu o regulację zawartą w art. 128 u.s.p. Nie jest przy tym na obecnym etapie postępowania istotne, czy zważywszy na treść art. 128 u.s.p. i przywoływaną uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 27 maja 2009 r., odpowiednie stosowanie tych instytucji w postępowaniu immunitetowym jest konieczne dla zachowania funkcjonalności i standardów rzetelnego procesu – kwestia ta będzie zapewne przedmiotem rozważań sądu w przypadku ewentualnego wydania zarządzenia o przyjęciu zażaleń. Rzecz sprowadza się bowiem do tego, czy w świetle rzeczywiście zastosowanych rozwiązań proceduralnych oraz skutków wywołanych treścią uchwały jest ona zaskarżalna w oparciu o uregulowania ogólne bądź szczególne, czy też – tak jak przyjęto to w zaskarżonym zarządzeniu, uchwała nie podlega zaskarżeniu.

Przystępując do analizy tak zakreślonego zagadnienia należy przypomnieć, że w części dyspozytywnej uchwały Sąd Dyscyplinarny nie podał podstawy prawnej jej podjęcia. Jednak po ogłoszeniu treści uchwały przewodniczący poinformował strony, że jest ona nieprawomocna i że przysługuje od niej odwołanie w terminie 7dni od daty jej doręczenia. Rozwikłania problemu nie ułatwia też uzasadnienie uchwały. Wskazano w nim bowiem, że „Skoro zatem postępowanie poprzedzające złożenie wniosku zawiera istotne braki i wymaga uzupełnienia we wskazanych wyżej kierunkach, obecny stan dowodów przedstawionych przez prokuratora na poparcie wniosku nie pozwala na należyłą ocenę podejrzenia, że sędzia dopuściła się zarzucanego jej czynu, a zakres niezbędnego uzupełnienia postępowania dowodowego wskazuje, iż usunięcie tych braków nie jest możliwe w toku posiedzenia sądu dyscyplinarnego w przedmiocie rozpoznania wniosku prokuratora o zezwolenie na pociągnięcie sędziego do odpowiedzialności karnej, Sąd Apelacyjny – Sąd Dyscyplinarny na podstawie art. 397 § 1 k.p.k. w zw. z art. 128 Prawo o u.s.p. orzekł jak na wstępie”. Wskazana przez Sąd podstawa prawna

uchwały – art. 397 § 1 k.p.k. – nijak się ma bowiem do sposobu procedowania oraz samej dyspozytywnej treści uchwały.

Zgodnie z art. 397 § 1 k.p.k.:

- jeżeli dopiero w toku rozprawy ujawnią się istotne braki postępowania przygotowawczego,
- a ich usunięcie przez sąd uniemożliwiłoby wydanie prawidłowego orzeczenia w rozsądnym terminie,
- zaś przeszkód tych nie można usunąć stosując przepis art. 396,
- sąd może przerwać albo odroczyć rozprawę,
- zakreślając oskarżycielowi publicznemu termin do przedstawienia dowodów, których przeprowadzenie pozwoliłoby na usunięcie dostrzeżonych braków.

Tymczasem uchwała z dnia 28 stycznia 2015 r. zapadła na posiedzeniu, a nie na rozprawie; w rzeczywistości rozstrzygnięcie zapadło po zakończeniu postępowania i po naradzie, a omawiany przepis wymaga, by istotne braki ujawniły się w toku postępowania. W świetle art. 397 § 1 k.p.k. sąd, dostrzegając istotne braki postępowania przygotowawczego przerywa albo odracza rozprawę i zakreśla oskarżycielowi termin do przedstawienia dowodów, co utrzymuje stan zawisłości sprawy i wyklucza zaskarżenie takiego orzeczenia, ponieważ przepis szczególny tego nie przewiduje, a zastosowanie omawianej instytucji nie zamyka drogi do wydania wyroku (uchwały). W rozważanej sprawie rozprawa (posiedzenie) nie została jednak ani przerwana ani odroczone, nie zakreślono także oskarżycielowi terminu do przedstawienia dowodów. Kwestie te nie zostały jednak dostrzeżone w zaskarżonym zarządzeniu, podobnie jak nieprzystawalność użytego w uchwale wyrażenia „zwrócić wniosek” do rozważanej instytucji procesowej. Zwrot wniosku, a więc swoistej skargi wszczynającej postępowanie immunitetowe, mógłby wskazywać, że rzeczywistą podstawą prawną podjętej uchwały jest stosowany odpowiednio przepis art. 337 § 1 k.p.k. Przepis ten jednak jest podstawą zwrotu aktu oskarżenia w fazie jego kontroli formalnej, a czynności dokonuje prezes sądu w formie zarządzenia.

Inną, relewantną podstawą prawną, adekwatną do treści podjętej uchwały, może być przepis art. 345 § 1 k.p.k. Przewiduje on przekazanie sprawy prokuratorowi w celu uzupełnienia śledztwa lub dochodzenia, jeżeli akta sprawy

wskazują na istotne braki tego postępowania, zwłaszcza na potrzebę poszukiwania dowodów, zaś dokonanie niezbędnych czynności przez sąd powodowałoby znaczne trudności. W § 2 tego przepisu zastrzeżono, że przekazując sprawę prokuratorowi sąd wskazuje kierunek uzupełnienia, a w razie potrzeby także odpowiednie czynności, jakie należy przedsięwziąć. Uzasadnienie uchwały z dnia 28 stycznia 2015 r. w sferze dowodowej koresponduje z treścią art. 345 § 2 k.p.k., bowiem wskazuje nie tylko na dowodowe braki „postępowania przygotowawczego”, ale nadto sugeruje czynności, jakie w celu usunięcia tych braków należy podjąć. Zauważyć wszakże należy, że zwrot sprawy w trybie art. 345 k.p.k. następuje w fazie przed rozprawą – przepis ten znajduje się w Rozdziale 40 Kodeksu postępowania karnego – Wstępna kontrola aktu oskarżenia, tymczasem w rozważanej sprawie uchwała podjęta została po ujawnieniu całego materiału dowodowego, zamknięciu posiedzenia i naradzie, a samo rozstrzygnięcie nie mówi o zwrocie sprawy, a o zwrocie wniosku. Ewentualne przesądzenie, że uchwała podjęta została na podstawie art. 345 § 1 k.p.k. usuwa wątpliwości, co do jej zaskarżalności, bowiem wynika ona wprost z art. 345 § 3 k.p.k. W przeciwieństwie do instytucji z art. 397 § 1 k.p.k. zwrot sprawy w trybie art. 345 § 1 k.p.k. eliminuje zawisłość sprawy w sądzie. Sprawa ta wraca do prokuratora, który znów staje się gospodarzem procesu. Skuteczny zwrot w tym trybie determinuje zatem konieczność wniesienia do sądu nowej skargi inicjującej postępowanie (w rozważanym przypadku byłby to nowy wniosek o wyrażenie zgody na pociągnięcie sędziego do odpowiedzialności karnej). W kontekście tej ostatniej uwagi rozważyć należy możliwość innej jeszcze jurydycznej oceny zapadłej uchwały. Jak wspomniano na wstępie, rzeczą oskarżyciela, a nie sądu jest formułowanie oraz wykazywanie przesłanek uzasadniających zezwolenie na pociągnięcie sędziego do odpowiedzialności karnej, toteż oskarżyciela – a nie sąd dyscyplinarny – obciąża powinność gromadzenia i prowadzenia wszystkich niezbędnych w sprawie dowodów, uzasadniających w pełni podejrzenie popełnienia przez sędziego przestępstwa. Przy takim rozumieniu obowiązku sądu i prokuratora w postępowaniu immunitetowym, nieprecyzyjne rozstrzygnięcie zawarte w części dyspozytywnej uchwały, połączone z argumentacją zawartą w uzasadnieniu uchwały może wskazywać, że w istocie rzeczy doszło do merytorycznego rozstrzygnięcia w

przedmiocie wniosku prokuratora wobec braku przekonywających dowodów wiodących do konstatacji, że z wysokim prawdopodobieństwem sędzia J. L. dopuściła się przestępstwa objętego wnioskiem. Sformułowanie takiego wniosku przesądzałoby, rzecz jasna o zaskarżalności uchwały, z tym, że aktualizowałaby się potrzeba badania gravamen poszczególnych skarżących.

W konsekwencji poczynionych uwag konieczne stało się uchylene zaskarżonego zarządzenia i przekazanie sprawy Prezesowi Sądu Apelacyjnego – Sądu Dyscyplinarnego do ponownego zbadania kwestii dopuszczalności zażaleń złożonych na uchwałę Sądu Dyscyplinarnego z dnia 28 stycznia 2015 r. Kierując się powyższymi uwagami Prezes będzie zobowiązany do ustalenia rzeczywistej podstawy prawnej uchwały, ewentualnie jej konsekwencji w kontekście treści art. 459 § 1 k.p.k., a także zbadania innych przesłanek dopuszczalności wniesionych środków odwoławczych i należytego uzasadnienia swojego stanowiska w tej mierze.

Kierując się powyższym orzeczono, jak na wstępie.